

## ASTRA FILM: 9. mednarodni festival dokumentarnega filma in vizualne antropologije Sibiu, 22.–28. oktober 2007

Sibiu/Hermannstadt, središče Transilvanije, je bila leta 2007 kulturna prestolnica Evrope, zaradi česar je bil lanskoletni festival, deveti po vrsti, še posebno razkošen in skrbno pripravljen. Astra je bila leta 1861 ustanovljena kot zveza za romunsko literaturo in kulturo ter se je v želji po zbiranju, preučevanju in ohranjanju kulturne dediščine usmerila zlasti v postopno ustanovitev Narodnega muzeja Astra, ki je šele leta 1918 postal državni muzej. Leta 1991 je začetnik festivala in njegov sedanjí direktor dr. Dumitru Budrala v okviru Narodnega muzeja ustanovil Astra filmski studio z Astra filmsko fundacijo. Odtlej je ustanova, v kateri je redno zaposlenih 14 sodelavk in sodelavcev, organizatorica bienalnega mednarodnega Astra filmskega festivala (AFF) in poletnih šol ter producentka dokumentarnih in etnografskih filmov. Pri vsakokratni izvedbi festivala pomaga še preko 200 prostovoljcev, večinoma študentov.

Zaradi etnične raznolikosti (velik delež prebivalstva pripada nemški manjšini, veliko je Romov) je Transilvanija primeren prostor za preučevanje in izrekanje medkulturnega in med etničnega dialoga. Festival ima v Sibiu in celotni Romuniji široko podporo, še zlasti jih podpirajo Občina Sibiu, Judovska skupnost Sibiu in Ministrstvo za kulturo Luksemburg (velik delež nemško govorečega prebivalstva se je namreč priselil v Romunijo prav od tam). Festival podpirajo tuje ambasade (Francije, Velike Britanije), Britanski inštitut, Komisija evropske skupnosti v Romuniji in številne druge mednarodne fundacije. Veliko podpornikov ima tudi med mediji (nacionalna TV, TV Arte, TV5 Monde, Duna in številne manjše medijske hiše ter podjetja). Na vidnem mestu v katalogu in na festivalu je bila oglaševana najnovejša digitalna oprema Sony.

AFF je morda največji festival dokumentarnega in etnografskega filma v Vzhodni Evropi, morda celo v Evropi. Leta 2007 so med 200 prispelimi filmi izbrali 56 filmov za redni tekmovalni program in 28 za posebne programe. V tekmovalnem programu so bili filmi razdeljeni v štiri sekcije: mednarodno, evropsko, romunsko in študentsko. Posebni programi so bili posvečeni Transilvaniji, Robertu Connolyju, Michaelu Yorku, BBC-ju, transhumanci in romunski etnografski fotografiji.

Nemogoče je pisati o vseh filmih, niti o večini, komaj samo o izbranih. Filme so ves dan predvajali hkrati v dveh dvoranh. Verjetno je vse videla samo desetčlanska mednarodna žirija, nekatere skupaj s publiko, druge na monitorjih. Filmí so se k sreči delno ponavljali, tako da je s skrbnim načrtovanjem in tekanjem iz ene dvorane v drugo vsak lahko ujel zanj najzanimivejše. V pomoč je bil »videobife« z vsemi festivalskimi filmi, ki si jih je bilo mogoče ogledati na desetih kompletih z videoplayerjem in monitorjem, le da je bilo težko priti na

vrsto. Nujno moram omeniti izjemen pojav, ki so se mu čudili vsi tuji obiskovalci, to je izredno številčna in zvesta publika, ki je na drugih tovrstnih festivalih nismo vajeni. Publika je bila vseh starosti in obeh spolov, prevladovali so mladi ljudje. V manjšo dvorano zaradi gneče včasih ni bilo mogoče niti vstopiti. Dumitru Budrala je povedal, da na festivale prihajajo mladi iz vse Evrope z avtostopom, kar govori o skoraj kulturnem statusu AFF. Res pa je, da so bili tokrat organizatorji izjemno radodarni. Res pa je, da so bili tokrat organizatorji izjemno radodarni. Vsak, ki se je prijavil in dokazal, da bo pisal o festivalu, je bil deležen gostoljubja v bližnjem hotelu. Prišlo je tudi veliko avtorjev in producentov. Pred vsako predstavo so organizatorji predstavili avtorja, ki je bil po projekciji na voljo za vprašanja in pojasnila. Resnici na ljubo, časa za razgovor je bilo zelo malo in zaradi hitenja iz dvorane v dvorano publika do avtorjev ni bila vselej strpna.

Iz obširnega programa bom predstavil nagrajene filme. Zaradi velikega števila nagrad je bila možnost, da bi žirija pri svojem delu močno zgrešila, precej majhna. Veliko nagrado festivala, ki jo podeljuje žirija v imenu romunskega Nacionalnega filmskega centra, je prejel belgijski film *Kabala v Kabulu* Dana Alexeja. Film precej nekonvencionalno prikazuje življenje v Afganistanu po padcu talibanov. Dva poslednja Juda v Kabulu, ki se ne razumeta najbolje, se preživljata s prodajo amuletov in alkoholnih pijač na črnem trgu. Po mnenju žirije je film zaslužil veliko nagrado, ker je avtor, čeprav novinar, pokazal izjemen občutek za pomembne kulturne sestavine realnosti in hkrati z oblikovanjem portreta dveh ljudi ohranil ravnotežje med resnimi življenjskimi vprašanji ter neprostovoljnimi humornimi vložki.

Nagrado Romunske javne televizije je prejel norveški film *Pryrechny, mesto, ki ne obstaja več* v režiji Tone Grøttjord. To je film izjemne moči observacijskega sloga in realizma, ki v največji mogoči meri izkorišča prednosti sodobne digitalne snemalne opreme, ki pa seveda ne bi prišla do izraza brez avtoričine sposobnosti, da se približa ljudem in z njimi vzpostavi tako veliko zaupanje, da kamere niti ne opazijo več. Film prikazuje zadnje stanovalce rudarskega mesteca Prirechny v okrožju Murmansk, ki so izvedeli, da njihovo mesto ukinjajo. Oblasti počasi opuščajo avtobusne povezave, prekinjajo dobavo vode, elektrike. Štirje upokojenci vztrajajo vsak v svojem stanovanju. Kamera s sledenjem njihovega razmišljanju odpira številna vprašanja sodobne civilizacije. Žirija je poudarila: intimističnost filma je dosežena s prikazovanjem zgodovinskega konteksta in osebnih spominov. Film teče v primernem ritmu, ki obuja občutek teka časa.

Enakovredno nagrado je v imenu Humanitarne fundacije Ratiu prejel film *Vrvohodci* (On a Tightrope) Petra Loma (Kanada / Norveška). Film se dogaja v kitajski provinci Xinijang, ki

\* Doc. dr. Naško Križnar, univ. dipl. etnol. in arheol., višji znanstveni sodelavec na Inštitutu za slovensko narodopisje pri ZRC SAZU, 1000 Ljubljana, Novi trg 2. E-naslov: nasko@zrc-sazu.si

krši človekove pravice muslimanske manjšine Ujgurov. Država bi s sistematičnim pritiskom rada dosegla, da bi se Ujguri odrekli svoji veri in kulturi. Najmanj 10.000 je bilo zaprtih, osumljenih separatizma, na stotine pa usmrčenih. Film prikazuje, kako v sirotišnici otroke učijo tradicionalne ujgurske veščine vrhovodstva. Boj otrok za obstanek v ekipi je prispodoba boja za ohranitev ujgurske kulture in samozavesti, hkrati pa učni proces odkriva širši družbeni in kulturni kontekst manjšinske stvarnosti. Žirija je opazila umetniško moč filma, njegovo poetičnost in izvorni filmski slog ter spopad tradicije in oblasti na eni ter dilemo med verskimi dogmami ter osebno svobodo na drugi strani. Režiserju je uspelo ustvariti globalno metaforo na podlagi osebne zgodbe. Skrbna predhodna raziskava tematike in metoda observacijskega snemanja z močnim empatičnim presežkom približata osebe in z »nevidno« kamero pozornost usmerjata na človeško dramo.

Žirija je posebej opozorila na filma *Delanje dežja* (Making Rain) Liiva Niglasa in Frodeja Storaasa (Estonija / Norveška) in *Vsaka dobra poroka se začne s solzami* (Every good marriage begins with tears) Simona Chambersa iz Velike Britanije. Oba sta bila predvajana v mednarodni sekciji. Prvi je med redkimi klasičnimi festivalskimi etnografskimi filmi, kar pomeni, da prikazuje kulturo tretjega sveta (Afrike), vsebuje prvine reflektivnosti in participacije pri izdelavi filma, prepoznaven delež raziskovalca in s tem osredotočenost na strokovna vprašanja. To so redke lastnosti sodobnih festivalov etnografskega filma, saj se je večina tradicionalnih festivalov etnografskega filma preoblikovala v festivale dokumentarnega filma z družbeno in s kulturno tematiko etnološkega ter antropološkega značaja. AFF ni v tem pogledu nobena izjema. Ta pojav bom komentiral na koncu poročila.

Film *Making rain* prikazuje spopad dveh centrov moči v osrednjem Mozambiku. Na eni strani je lokalni politik, ki ga je vlada pooblastila, da ureja (posvetne) krajevne probleme po posodobljenih tradicionalnih načelih, na drugi strani pa je starka, duhovni medij, ki se ne meni za posvetno oblast in želi ohraniti pristojnosti na področju urejanja tradicionalnih duhovnih zadev. Skupaj z raziskovalci in s kamero odkrivamo kultne centre moči v mozambiški pokrajini in spoznavamo njihovo mesto v sodobnem verovanju. Med pripravami rituala za dež odkrivamo moč in pomen starih mitologij, povezanih s krajevnimi centri moči in hkrati zelo racionalen spopad za delitev dobička. To pa je tudi spopad med spoloma za pristojnost vodenja ritualov.

Med filmi v sekciji Evropa je žirija nagradila francoski film *Naša ulica* (Our street) Marcina Latalla in belgijski film *Dve sestri* (Two sisters) Jasne Krajinović. Vsakega od filmov je naredila mešana evropska posadka. Prvi film je v francoski produkciji posnel francoski Poljak. Po zelo premišljenem in dolgoročnem konceptu je ekipa tri leta s kamero spremljala poljsko družino v Łodzi, ki je živela v revnem blokovskem stanovanju, nasproti katerega so začeli na ruševinah velike tekstilne tovarne iz predvojnega časa graditi najsodobnejši trgovski center v Vzhodni Evropi. Dramatski zaplet izvira iz dejstva, da so bili vsi starejši družinski člani zaposleni v tovarni. Podoba njihovega okolja se je spreminjala pred nji-



Pred vvhodom v veliko stavbo kulturnega doma v Sibiu.

Foto: Naško Križnar, oktober 2007

hovimi očmi, zlasti pa so se spreminjale življenjske vrednote, ob čemer se vsi člani družine niso najbolje znašli. Film se začne z vstopom Poljske v EU, konča pa z odprtjem trgovskega centra. Žirija je zlasti dobro ocenila prepletanje družinske zgodovine z zgodovino mesta.

Pri drugem filmu naj najprej omenim, da sem bil prijetno presenečen, ko sem spoznal, da je avtorica bosanska begunka, ki je v Ljubljani študirala na Filozofski fakulteti in na AGRFTV, zdaj pa že več let živi in dela v Belgiji. Naslednji film naj bi pripravila v Sloveniji. Njen film prikazuje dve sestri Albanci na Kosovu, ki deset let po vojni delata v ekipi za odstranjevanje protipehotnih min. Zgodba se zaplete, ko ena od sester izgubi nogo v eksploziji mine. Njena eksistenca je s tem ogrožena, saj na Kosovu ni lahko dobiti druge službe. Zgodbo spremljamo skozi ljubeče oči druge sestre, ki težko prenaša trpljenje ponesrečenke. To je še najmanj etnografski film od doslej omenjenih, a kljub temu nam veliko pove o specifičnem življenjskem stilu, na katerega je močno vplivalo dolgoletno vojno stanje na Kosovu.

Žirija je nagradila tudi štiri študentske filme. *Moj dom* (My home) Debore Scaperotta (Italija) govori o dveh 14-letnih brezdomcih v predmestju Bukarešte, ki si skušata vsak po svoje urediti življenje. Žirijo je prepričal način, kako je avtorica vstopila v intimni svet otrok, ne da bi se prepustila sentimentalnosti ali senzacionalizmu. *Čista resnica* (Unkosher truth) Chane Zalis (Izrael), *Po vojni* (After the war) Srdjana Kece (Srbija) in *Independence* Rastka Petrovića (Romunija) so študentski vsak na poseben način. Prvi je nastal v filmski šoli, drugi na tečajih Studia Varan in tretji v neodvisni produkciji. Slednji je zaradi svoje popolnosti vzbudil še največ razprav. Bil je tako skrbno voden, da tega ne bi bilo mogoče doseči z dokumentarističnim pristopom. S številnimi elementi (igro, dialogi, kadriranjem, zgodbo) film ni skrival fikcijskega porekla. Menim, da je žirija s to nagrado naredila slabo uslugo dokumentarističnemu poreklu festivala. Gre namreč za kratki igrani film.

Pač pa sta bila popolnoma zasluženo nagrajena filma *STAM – we are staying* Anne Schiltz in Charlotte Gregoire (Luxem-

burg) in *Obcina* Björna Reinhardta (Nemčija). Oba sta čista observacijska dokumentarca. Vztrajno in dolgoročno spremljanje ljudi s kamero je obakrat prineslo odlične rezultate. V prvem spremljamo poti dveh prijateljic, Romkinje in Romunke, od katerih ena odide v tujino, druga pa ostane doma. V občasnih srečanjih si pripovedujeta svoje izkušnje, v katerih odseva sodobna romunska realnost. Žirijo je navdušil empatični pristop, ki nam je omogočil vstop v intimni svet prijateljic ter odgrnil njune skrbi, vprašanja identitete, kulturne pripadnosti, ekonomskega preživetja, ljubezni, zakona, materinstva in vprašanj vsakdanjega življenja, ki jih mnogi ljudje nočejo deliti niti s svojimi bližnjimi, kaj šele s kamero. Lep dokument človeške bližine in romunskega trenutka.

Björn Reinhardt je leto in pol spremljal rutenijske pastirje v Karpatih. Glavna oseba je družinski poglavar, ki mu po nesreči zmrznejo prsti na roki, zaradi česar se cela družina znajde v stiski. Film prikazuje življenjske razmere pastirjev v dolini in na planini, pozimi in poleti. Čeprav se je z roko srečno končalo, se družina kljub temu sprašuje, ali je vredno nadaljevati težko pastirsko življenje.

Žirija je obetavno mlado romunsko režiserko Corine Radu nagradila za njen film *Bar de Zi in druge zgodbe* (*Bar de Zi and other stories*), izredno radoživ portret mestne četrti v Sibiu. Narejen je v slogu dinamične kamere in hitre montaže ter sestavljen iz fragmentov realnega življenja. Poln je detajlov in hiti od enega lika do drugega, ne da bi se vanje poglobljalo. Čeprav je vizualno bogat, je vsebinsko dokaj plitek. Lep, a preveč impresionističen. Kamera je dokumentaristična, montaža pa avtorska. Njegov visoki ritem ni naključen, temveč avtorsko kontroliran. Pozor: ali niso vse to lastnosti renegatskega etnografskega dokumentarca?

S posebno omembo je žirija opozorila tudi na film *Onkraj gozda* (*Beyond the forest*) Geralda Igorja Hauzenbergerja (Avstrija), ki ga poznamo z mariborskega festivala Dokma. S tem filmom je šokiral domačo publiko. Prikazuje namreč portret starejšega možkega, ki je služil v enotah SS, a se po vojni ni želel odseliti, kot so se njemu podobni. Zadrega je v tem, da možakar pred kamero odkrito izraža simpatije s Hitlerjevo ideologijo oz. se od nje kljub režiserjevim ugovorom ni želel distancirati. Film se je zaradi diametralno nasprotnih pogledov režiserja in njegovega glavnega protagonista znašel v nenavadnem položaju. V tem položaju bi marsikdo ukrepal tako, da bi možakarja v filmu osmešil. Hauzenberger pa razliko viteško prenese in z veliko empatijo nadaljuje portretiranje. Kljub temu je v film zašlo nekaj ironije. Najprej stari mož pove, kako zaničuje cigane, potem pa izvemo, da je od njih odvisen, saj v vasi poleg njega živijo samo še cigani; skrbijo zanj in med njimi si izbira ljubice.

Z drugim obdobjem romunske zgodovine se ukvarja romunski film *Hladni valovi* (*Razboi pe calea undelor*) Alexandrua Solomona, ki govori o protirežimskem programu radia Svobodna Romunija, ki je oddajal iz Nemčije. Že pred predvajanjem se je od filma veliko pričakovalo. Dokumentarec temelji na izjavah nekdanjih radijskih sodelavcev in opisovanju njihove usode, vendar je preveč usmerjen v povečevanje njihove disidentske vloge pri demokratizaciji Romunije. Veliko

prepričljiveje so nakazane neverjetno krute in primitivne metode Ceausescujevega režima, da bi radio utišal. Kljub temu je publika film dokaj hladno sprejela, žirija pa ga je popolnoma spregledala. Domneval sem, da tema za romunske ljudi ni več pretirano zanimiva. Po vključitvi v EU se ubadajo z veliko pomembnejšimi problemi, kot je obujanje starih sovraštev, saj je na vsakem koraku opaziti, da je za kuliso demokratizirane družbe, ki jo predstavljajo številne trgovine, nizek življenjski standard. Morda se v zavračanju tem iz preteklosti kaže nam tuja zrelost Romunov.

Med posebnimi programi so me kot nekdanjega Jugoslavana zanimali dokumentarci BBC-ja o zadnjih dneh komunističnih diktatur v Vzhodni Evropi. O tem je Michael Stewart v katalogu objavil odličen in izčrpen predgovor. Naj omenim samo filma, ki se dotikata Jugoslavije: *Smrt Jugoslavije, Prvi del: Vstop nacionalizma* (1995) in *Srbska epika* (1992). V prvem so nanizane izjave republiških voditeljev o začetkih političnih konfliktov, v drugem pa izredni insajderski posnetki srbskega obleganja Sarajeva, v katerih je na terenu videti rojevanje srbske mitomanije, ki opravičuje prelivanje krvi, z vso ikonografijo in znanim osebjem. Bolj kot na sugestivnost komentarka se film opira na moč slike. Dokaz, da je metoda etnografskega filma lahko uspešna tudi v dokumentarnem filmu.

Na festivalih, kot je AFF, kjer se gledalec v kratkem času seznanil s prezevom globalne produkcije etnografskega filma, se nujno vpraša, kakšne so širše razsežnosti etnografske filmske produkcije. Kako je s tem leta 2008? Poudarjena so dramatična družbena nasprotja, ki ustvarjajo drame v vsakdanjem življenju navadnih ljudi. Zgodbe se največkrat spletajo okoli posameznika ali skupine (npr. družine), dramatična nasprotja pa so ozadje, na katerem se zgodbe dogajajo. Tako se rojevajo pretresljivi junaki številnih filmov, ki spominjajo na metodologijo neorealizma. Poudarjene so človekove pravice, pravice etničnih in družbenih manjšin. Ob današnji podobi etnografskega filma bi se veselil predvsem John Grierson. Večina filmov je kritika ali vsaj problematizacija družbenih razmer. Ta vtis se pokvari, kadar režiserji v želji po večji atraktivnosti filma za junake izberejo čudake ali celo hendikepirance z družbenega roba. Številni filmi o Romih, ne samo na Astra festivalu, temveč tudi na drugih festivalih, se mi zdi, da so znak tovrstnih zgrešenih potez. Naslajanje nad revščino in človeško nemočjo še ni družbena kritika, kaj šele družbena akcija.

Uspešen film mora biti tudi oblikovno (umetniško) prepričljiv. Zdi se mi, da se uspešnost (etnografskega, dokumentarnega) filma meri po tem, ali se je v prikazu dramatičnih življenjskih položajev avtor odločil za medijsko (beri: ideološko) manipulacijo ali pa je film naredil tako, da je gledalcu nevsiljivo prepustil možnost katarze, kritike ali obsodbe krivice, ki se godijo ljudem oz. njegovim junakom. Praviloma je slednji ustvarjalni pristop omogočen z metodo observacijskega realizma, s ponikanjem v avtentične življenjske položaje, katerih prepričljivost krepi predvsem odprtost in pripravljenost nastopajočih. Ob takih filmih se skoraj vedno vprašamo, kako je bilo to sploh mogoče narediti. Občudujemo avtorjevo sposobnost za empatično potopitev v položaj, ki je vsak ni

zmožen. Družbeni angažma je v kakovostnih filmih vedno nevsiljiv stranski produkt, ki nastane na relaciji filmska situacija–gledalec, brez direktnega vmešavanja avtorja. A to ne pomeni brez njegove medijske večšine.

Uradna usmeritev AFF je na spletni strani takole označena: »AFF vzpodbuja rabo dokumentarnega filma kot sredstva za medkulturno razumevanje in vzpodbuja študij, raziskavo ter nove pobude na področju vizualne antropologije. Na AFF so dobrodošli dokumentarni filmi brez omejitve teme in dolžine, ki bodo razdeljeni v štiri tekmovalne sekcije (mednarodno, evropsko, romunsko in študentsko) ter v posebne programe. Filmi morajo imeti cineastično kakovost, umetniško angažiranost in močno prisoten avtorski vidik na oblikovni in vsebinski ravni.«

Ta izjava veliko pove o današnjem položaju etnografskega filma. Ali se festivali prilagajajo sodobnim trendom ali so trendi ustvarili nove festivalske politike? Ali sploh še lahko govorimo o etnografskem filmu? Ali ga ne bi raje imenovali etnografski dokumentarec? V programu AFF na prste ene roke lahko preštejemo filme, katerih glavni avtorji so šolani etnologi ali antropologi ali vsaj avtorji raziskave in scenarija. V zvezi z omenjenimi vprašanji je zanimivo moje razočaranje, ko sem po dobrih 25 letih ponovno videl film *Pastirji z Berneraya* (Sheperds of Berneray), ki sta ga posnela Allen Moore in Jack Shea; film je na festivalu predstavila Jackova vdova. Ni več ostalo veliko od tistega, kar sem nekoč občudoval kot nepopisno lepoto. Film še vedno deluje premišljeno v odnosu do tematike, njegova vizualna podoba pa zaostaja za današnjimi predstavami o lepi filmski sliki (medijski podobi). Ali se torej skupaj starata filmska slika in metodologija, ki je nekoč poganjala produkcijo etnografskega filma? Tako kot se spreminja naš občutek za lepo, se spreminjajo tudi zahteve,

ki jih pred nas postavlja razvoj znanosti in tehnologije. Vdovi tega sicer nisem rekel, sva pa zato skupaj ugotavljala, kako negotova je danes usoda etnografskega filmanja. Zadovoljila sva s tem, da sva za to osumila medgeneracijske razlike.

AFF je spremljal odličen katalog v angleškem in romunskem jeziku, prava bibliografska enota, ki lahko še dolgo rabi vsem, ki jih zanima etnografski dokumentarni film. Vsak film je predstavljen s fotografijo, kratko vsebino, tehničnimi in avtorskimi podatki ter s fotografijo avtorja, njegovo biografijo in udeležbo na festivalih. Kakovost kataloga pa se lahko skriva pred družabnostjo direktorja Budrale in prijaznostjo organizatorjev. Vsak večer je bila v avli velikega kulturnega doma iz Ceausescujevih časov prijetna prireditev s plesi, z glasbo in s petjem iz različnih romunskih pokrajin.

Med festivalom je potekal redni sestanek zastopnikov evropskih festivalov etnografskega filma, ki so združeni v CAFFE (Coordination of Anthropological Film Festivals in Europe). Ena od točk dnevnega reda je bila vsebina vizualnoantropološke sekcije mednarodnega kongresa EASA, ki bo avgusta 2008 v Ljubljani. Prisotni smo sprejeli predlog Beate Engelbrecht, da bi na kongresu kot glavni filmski program predstavili izbor najboljših etnografskih filmov z zadnjih evropskih festivalov. Vizualni antropologi na prejšnjih kongresih namreč niso bili zadovoljni s kakovostjo predvajanih filmov. Do tega predloga smo upravičeni, ker je CAFFE del Vizualnoantropološkega omrežja EASA. Na sestanku so bili v CAFFE sprejeti tudi naši Dnevi etnografskega filma, določen pa jim je bil tudi okvirni vsakoletni datum, in sicer sredi maja. Naslednji Astra festival bo oktobra 2009, dosedanje recenzije festivala pa lahko prebirate na spletni strani: <http://www.astrafilm.ro/review1.htm>.

## BEOGRAJSKI FESTIVAL ETNOLOŠKEGA FILMA

16. mednarodni festival etnološkega filma v Beogradu je leta 2007 potekal od 14. do 18. novembra v Etnografskem muzeju Srbije, ki ima to srečo, da ima v pritličju tudi kinodvorano. Začetki Beograjskega festivala etnološkega filma (v srbsčini ga imenujejo festival etnološkega filma, v angleščino ga prevajajo kot festival etnografskega filma) segajo v leto 1992, ko so etnologom in etnomuzikologom želeli omogočiti primerjalni vpogled v ljudsko kulturo in tradicijo balkanskih narodov skozi film. Pozneje je prerasel v mednarodni festival, ki pa se mu pozna specifična usmeritev, saj prikazuje celo igrane filme na temo tradicije. Lani smo si lahko ogledali 35 filmov v glavni tekmovalni sekciji (25 v mednarodni, 10 v domači), 43 v informativni sekciji in 23 v amaterski, pri čemer sta prva in zadnja sekcija tekmovalni. Na program so uvrstili tudi sedem

slovenskih filmov, od tega tri filme iz produkcije Slovenskega etnografskega muzeja. Festivalski urnik je bil pester – filme so od osme skoraj brez večjih odmorov predvajali do 23. ure. Festival si je v teh letih ustvaril stalno publiko: že ob devetih zjutraj je bilo v dvorani kakih deset, petnajst gledalcev, proti večeru pa se je dvorana precej napolnila. Posebni dogodki, na primer uradno odprtje in podelitev nagrad, so pritegnili tudi čez sto gledalcev.

Ogledala sem si okoli 60 filmov in ocenila, da jih v grobem lahko razvrstimo v tri kategorije: etnografski filmi, dokumentarni filmi z etnološko vsebino in »zavičajni« filmi. Zadnja oznaka je povsem neuradna – z njo označujem filme, ki s precej patosa prikazujejo obredja in prakse iz preteklosti, kot bi bila še živa. Ponavadi se avtorji prav nič ne trudijo razkriti,

\* Nadja Valentinčič Furlan, univ. dipl. etnol. in kult. antropol., anglistka, višja kustodinja, Slovenski etnografski muzej, 1000 Ljubljana, Metelkova 2. E-naslov: [nadja.valenticic@etno-muzej.si](mailto:nadja.valenticic@etno-muzej.si)